

Uram, háborúból jövök én...

[1]

Egy előadás, sőt bemutató, az egyetemi színházban, itt, a vidéki városban. Ismerős arcok már a bejáratnál, aki jön, szinte családtag, néző, színész, rendező együtt nyitja az ajtót, ül be a nézőtérre, csavarja le a lámpát és várja elcsendesedve a kezdést.

Erről a százéves szörnyű gáztettéről nehéz elfogulatlanul írni annak, aki magyar. Trianon. Nem a fényképen százszor látott kastély az érdekes, nem a királyok, hercegek, grófok, nem a fejünkre omló Monarchia, hanem az ember. A tanító, az özvegy, a cseléd lány, a végzős hallgató, a frontról hazatérő katona. Röpködnek a városnevek: Zágráb, Újvidék, Arad, Nyitra, Kolozsvár... Mint amikor egy élő, hatalmas lombkoronájú fának vágják, nyelik az ágait, és a nyesedék, a lehullott ágak között városok, életek, sorsok hullnak a porba és enyésznek el. A JESZ előadása az emberről szól, akinek ajtaját durván berúgta a történelem, akinek háztetőjét forgószelel vitte el, és az a ház már nem épülhet újjá azon a földön. A szülőföldön.

Lehet, persze, a történelem irányaira, egyesek bűnös mulasztásaira és valamennyiünk naivitására gondolni. Itt és most, ebben a szűk teremben, a sötétben, ahol mi nézők nem látjuk egymás arcát, ahol csak zenék, zörejek és kemény fénysugarak játszanak velünk, ahol emberek fordulnak felénk és közölni akarnak valamit, beszélni magukról, a sorsukról, ami szerint el kell fogadni az elfogadhatatlant, tehát ebben a teremben nem lehet hideg fejjel elemezni.

Azt mondják, nem szabad újra feltépni a régi sebeket. Gyászoltuk már eleget területeink elvesztését. Ebben az esetben ez nem igaz. Ez a fekete gyász talán örökké tart. Tart mindaddig, amíg a mostani határainkon kívül lesznek még magyar feliratok. Igen, legvégül a sírköveken.

Az előadás fokozatosan lesz súlyosabb, mint amikor a vastag katonaköpeny novemberi esőtől lesz

földnehez. Mozgások, ritmusok, dialógusok mind egy irányba mutatnak, de többnyire csak leírnak, ismertetik a helyzetet, tudósítanak a lövészárkokból, és az itthon maradottak magányáról. Egészen addig, amíg föl nem áll egy színész és fehér bottal tapogatózva elindul felénk.

„Uram, háborúból jövők én,

Mindennek vége, vége.”

Nagy csönd lesz hirtelen bennünk. Itt egy ember, akiről a meghajlaskor kiderül, hogy valóban világtalan, és aki halkán, de kemény szavakkal mondja az amúgy is felkavaró verset. Aki valamit meg akar érteni a háború utáni élet fájdalmaról, annak itt van ő.

Innen az előadás új lendületet vesz. Ebből a fekete kútból valóban csak felfelé vezet út. Megtudjuk, amit a kor kereskedői szerint tudni érdemes mindarról, amit venni, eladni érdemes. Korona, korona, eladni, venni és venni, hiába, hogy mindenki kifosztva, sokan földönfutók, akiknek pár darab szén kell csak a vagonba, hogy meleg legyen, de mégis hirdetéseket tolnak arcunkba és a JESZ lányai meggyőzően érvelnek portékájuk mellett, a férfiak cöccögésétől, füttyétől kísérve, mert az élet él és élni akar. A férfi nőt akar, a nő családot és mindketten az otthont.

Megtudjuk, amit már tudtunk, és amit várhattunk is, hogy az új országot kapott népek boldogan, nemzetiszín trikolorral veszik birtokba azt, ami lehetett volna közös boldogulás földje is. Visszafizetnek minden vélt és valós sérelmet, mindent rajtunk torolnak meg. Vae victis!

Rajtunk, akik felemelt fejvel akartunk tovább élni. Nem lehetett. Le kellett hajtani fejünket.

Az egyetemi színjátszás nem a Broadway csillogása. Ha néha – ritkán – döccen is az előadás, ha díszleteinket inkább képzeletünk rajzolja a színpadra, ha egy dikció erőtlenebb a többinél, nem bánjuk. Helyette valami mást kapunk, sokkal fontosabbat. Az embert, aki a darab végén testközelből mondja el történetét, arca arcunk közelében, nem lehet kitérni előle.

Kezembe temetem forró arcomat - szól a százéves levél üzenete.

Emeld fel arcodat, mondom én. Nem te vagy a hibás. Itt a kezem.

Pécs, 2020. január 20.

Forrás webcím: https://jesz.pte.hu/uram_haborubol_jovok_en?theme=pte_main_jesz_pte_hu

Hivatkozások

[1] <https://jesz.pte.hu/sites/jesz.pte.hu/files/styles/large/public/uram.jpg?itok=qiMMPkAA>